1. Vrijheid en gelijkheid		Leerlingen leren van, door en over de waarden van de democratische rechtsstaat. Dit begint met regels/afspraken in de eigen leefomgeving en breidt uit naar de publieke ruimte en samenleving.				
	Inzicht/kennis	Vaardigheden	Houding	Thema's	Vakgebied	Activiteiten/Excursies
OB	<u>Kinderen leren door onze montessori-grondhouding:</u> - Over verschillende regels in de groep. <u>Kinderen leren tijdens de kosmische thema's:</u> - Over verschillende regels in thuissituaties en bijbehorende regels en gewoontes. <u>Kinderen leren tijdens de Kanjerlessen:</u> - Het belang van regels in de groep. - Leefregels benoemen en vergelijken.	Kinderen kunnen: - Communiceren - Overleggen en omgaan met conflicten - Samen delen	Kinderen willen: - Luisteren - Zich aan gemaakte afspraken houden.	Emoties Zintuigen Ik	Spelen/werken Kanjertraining Kosmische lesjes Wellevendheidslesjes	Paarse Vrijdag Lentepad Herfstpad
MB	<u>Kinderen leren door onze montessori- grondhouding:</u> - Afspraken met elkaar maken en nakomen. - Overleggen en met elkaar communiceren aan de hand van afspraken. - Dat we als mens de plicht hebben om zorg	De kinderen kunnen: - Communiceren - Overleggen en omgaan met conflicten - Zich inleven in emoties - Respect tonen	De kinderen willen: - Gelijke behandeling - Inzicht hebben in andere geloven en culturen - Afspraken nakomen	Samen op de wereld. In De wereld in de toekomst.	TaalDoen! Kanjertraining Thema's van Da Vinci	Paarse Vrijdag

	te dragen voor elkaar en voor de omgeving. <u>Kinderen leren tijdens de kosmische thema's:</u> - Over de verschillende geloven die er in de wereld zijn. - Respect te hebben voor de vrijheid en gelijkheid van anderen. <u>Kinderen leren tijdens de Kanjerlessen:</u> - Dat klassenafspraken helpend zijn om op een fijne manier met elkaar om te gaan. - Overeenkomsten en verschillen in de groep - Dat iedereen rechten en plichten heeft.					
BB	<u>Kinderen leren door onze montessori-grondhouding:</u> - Zorg te dragen voor elkaar en voor de omgeving. - Overleggen en communiceren met elkaar. - Het belang van vragen stellen, zonder gelijk een mening te vormen.	De kinderen kunnen: - communiceren - overleggen & omgaan met conflicten - sociaal & politiek handelen. - onderzoeken. kritisch denken.	De kinderen willen: - Gelijke behandeling voor iedereen - Vragen stellen en kritisch luisteren - Informatie beoordelen	Inheemse Amerikanen Grieken & Romeinen Middeleeuwen de Nieuwe tijd Aziaten	TaalDoen! Kanjerlessen Thema's van Da Vinci	Amnesty gastles over mensenrechten Paarse Vrijdag

	<u>Kinderen leren tijdens de kosmische thema's</u> - grondrechten, mensen rechten. - vrijheid van meningsuiting. - over verschillende soorten relaties en dat iedereen mag zijn wie hij/zij/hen is. - over liefde en wat dat betekent in verschillende relaties. - over onze behoeften en wensen, en waarin deze overeenkomen en verschillen met de behoeften en wensen van anderen. - het voordeel van regels en wetgeving in kleine en grote samenlevingen. - over een historische politieke strijd of revolutie die tot grote veranderingen heeft geleid. - kinderrechten - over onze democratie en de geschiedenis van	- zich inleven in emoties. - zich inleven in fundamentele verschillen en overeenkomsten - ethisch handelen. - moreel handelen - bedachtzaam zijn. - respect tonen. - zorg dragen voor hun omgeving	- In gesprek gaan met elkaar over denkbeelden	de Nieuwste Tijd Relaties en seksualiteit		

	ons democratisch stelsel <u>Kinderen leren tijdens de Kanjerlessen:</u> - het belang van regels en afspraken in de klas. - inzicht in eigen karakter en dat van de ander. - hoe de basiswaarden tot uiting kunnen komen in de eigen klas- en schoolcontext en in de omgeving					

2. Macht en inspraak	Leerlingen leren manieren waarop ze besluitvormingsprocessen op vreedzame wijze kunnen beïnvloeden. Ze maken kennis met macht en gezag en de wijze waarop dit georganiseerd is op verschillende niveaus.				
Inzicht/kennis	Vaardigheden	Houding	Thema's	Vakgebied	Activiteiten/Excursies
Onderbouw <u>De kinderen leren door onze kosmische grondhouding:</u> - Meedenken in de leerlingenraad over afspraken en regels. - Meedenken en beslissen over afspraken/regels en keuzes in de groep. <u>De kinderen leren in de thema's:</u>	De kinderen kunnen: - Communiceren - Overleggen en omgaan met conflicten	De kinderen willen: - Meedenken over regels en afspraken in de klas. - Zich aan de regels houden.	Emoties, Ik Terugkoppeling leerlingenraad	Kanjerlessen Wellevendheidslessjes	Leerlingenraad

- Hoe er in hun directe omgeving wordt omgegaan met regels en afspraken. <u>De kinderen leren tijdens de Kanjerlessen:</u> - Afspraken te maken over regels in de groep. - Deze regels en afspraken na te komen.					
Middenbouw <u>De kinderen leren door onze kosmische grondhouding:</u> - Over hoe je mee kunt denken, door bijvoorbeeld de leerlingenraad. <u>De kinderen leren in de thema's:</u> - De totstandkoming van regels en afspraken in Nederland en Europa - Over verschillen en overeenkomsten hier en daar en toen en nu. - Over mensen die hebben gestreden voor rechten van anderen. <u>De kinderen leren tijdens de Kanjerlessen:</u> - Samenwerken reguleren	Kinderen kunnen: - Communiceren - Overleggen en omgaan met conflicten - Zich inleven in emoties	Kinderen willen: - Meedenken over regels en afspraken - Zich aan afspraken houden	Samen op de wereld De wereld in de toekomst	Kanjerlessen Da Vinci-lessen Leerlingenraad	

Bovenbouw	Kinderen kunnen:	Kinderen willen:	Inheemse Amerikanen Grieken & Romeinen Middeleeuwen Nieuwe tijd in Aziaten Nieuwste Tijd	Kanjerlessen Da Vincilessen Leerlingenraad	Democracity
<u>De kinderen leren door onze kosmische grondhouding:</u> - Regels en afspraken opstellen die gelden voor de groep. - Met respect omgaan met elkaar en de omgeving. - Samenwerken en samenleven - Zorgdragen voor elkaar <u>De kinderen leren in de thema's:</u> - verschillende manieren om besluitvormingsprocessen te kunnen beïnvloeden. - werking van het politieke stelsel. - manieren om macht uit te kunnen oefenen. - het voordeel van regels en wetgeving in kleine en grote samenlevingen. - over de regeringsvorm in Nederland en andere landen. - over hoe stemrecht is ontstaan en is ontwikkeld. - hoe en waarom grote rijken tot stand zijn gebracht. - over een historische politieke strijd of revolutie die tot grote veranderingen heeft geleid. - over wereldwijde problemen die regeringen over de hele wereld aangaan.	- Communiceren - overleggen & omgaan met conflicten - sociaal & politiek handelen. - Onderzoeken - kritisch denken. - zich inleven in emoties. - zich inleven in fundamentele verschillen. - ethisch handelen. - moreel handelen - bedachtzaam zijn. - respect tonen.	- zich aan gemaakte afspraken en regels houden - inspraak hebben bij het opstellen van regels en afspraken.			

- welke uitvindingen er gedaan zijn in oorlogen. - over de VN en veiligheidsmissies. - over de dekolonisatie <u>De kinderen leren tijdens de Kanjerlessen:</u> - Omgaan met regels en afspraken en wat zijn consequenties als je je daar niet aan houdt.					

3. Democratische cultuur	Leerlingen leren dat hun stem gehoord wordt en dat hun inbreng ertoe doet bij besluitvormingsprocessen in de klas. Zij ervaren dat de ander ook een stem heeft en ontdekken daarbij overeenkomsten en verschillen tussen mensen.				
Inzicht en kennis	Vaardigheden	Houding	Thema's	Vakgebied	Activiteiten/Excursies
Onderbouw: <u>De kinderen leren door onze kosmische grondhouding:</u> - Dat afspraken en regels belangrijk zijn om met elkaar samen te leven. - Dat er uitzonderingen kunnen worden gemaakt in specifieke gevallen. - Dat iedereen mag zijn wie hij/zij is. <u>De kinderen leren in de thema's:</u> - Waarom het belangrijk is om samen regels af te spreken.	Kinderen kunnen: - Communiceren - Overleggen - Omgaan met conflicten - Gedrag bij elkaar benoemen volgens de petten van de Kanjertraining	Kinderen willen: - Zelf keuzes maken. - Zich houden aan gemaakte keuzes. - Elkaar helpen. - Zorg dragen voor hun omgeving. - Dat hun stem gehoord wordt.	Jaarfeest (afhankelijk van onderwerp) Ik Emoties	Zelfstandig werken Kanjerlessen Themalessen	Leerlingenraad

- Op welke manier je besluiten kunt nemen binnen je groep, bijvoorbeeld door meerderheidsbesluiten. <u>De kinderen leren tijdens de Kanjerlessen:</u> - Je eigen gevoelens uiten. - Gevoelens van anderen herkennen. - Conflicten op te lossen.					
Middenbouw <u>De kinderen leren door onze kosmische grondhouding:</u> - Dat iedereen mag zijn wie hij/zij/hen is. - Dat er verschillen en overeenkomsten zijn tussen mensen. - Dat we samen een groep/school/mini-samenleving zijn op de Ontdekking. <u>De kinderen leren tijdens de thema's:</u> - Zaken vanuit verschillende perspectieven bekijken. - Hun mening verwoorden. - Dat er verschillen en overeenkomsten tussen mensen zijn. <u>De kinderen leren tijdens de Kanjerlessen:</u>	De kinderen kunnen: - Communiceren - Omgaan met conflicten - Overleggen - Zich inleven in een ander - Elkaar respecteren - Zich inleven in emoties van zichzelf en een ander.	De kinderen willen: - Zelf keuzes maken. - Inspraak hebben (bijvoorbeeld door de leerlingenraad) - Dat hun stem gehoord wordt.	Samen op de wereld. De wereld in de toekomst.	Kanjertraining Themalessen van Da Vinci TaalDoen!	Leerlingenraad

- Hoe zij conflicten in de klas zouden kunnen oplossen. - Gebeurtenissen vanuit verschillende perspectieven bekijken. <u>De kinderen leren bij het werken met Taaldoen!:</u> - Hun mening verwoorden. - Eenvoudige argumenten geven voor een standpunt.					
Bovenbouw <u>De kinderen leren door onze kosmische grondhouding:</u> - Naar zaken te kijken vanuit verschillende perspectieven. - Dat er verschillende perspectieven naast elkaar mogen bestaan. - Dat iedereen goed is zoals hij/zij/hen is. <u>De kinderen leren tijdens de thema's:</u> - Het voordeel van wetten en regels in kleine en grote samenlevingen. - Over de regeringsvorm in Nederland en in andere landen. - Welke leiders er in de wereld zijn (geweest) en welke eigenschappen een leider heeft. - Hoe de democratie is ontstaan.	Kinderen kunnen: -communiceren - overleggen - omgaan met conflicten - sociaal & politiek handelen - onderzoeken - kritisch denken - zich inleven in emoties - zich inleven in fundamentele verschillen - ethisch handelen - moreel handelen - bedachtzaam zijn - respect tonen.	Kinderen willen: - Zelf keuzes maken - Dat hun stem gehoord wordt - Inspraak hebben bij het opstellen van regels in de groep - Meedenken over zaken die spelen op school	Inheemse Amerikanen Grieken & Romeinen Middeleeuwen Nieuwe tijd Aziaten De Nieuwste Tijd	Themalessen van Da Vinci Kanjerlessen TaalDoen!	Democracity Leerlingenraad

- Hoe de grote rijken tot stand zijn gekomen en zich in de loop der tijd hebben ontwikkeld. - Over historische politieke strijd en revolutie en hoe dat tot veranderingen heeft geleid. - Over welke kinderrechten er zijn. - Over wereldwijde problemen en hoe daarmee kan worden omgegaan. - Over het belang van samenwerken tussen wereldleiders. - Welke betekenis herdenken heeft en waarom dit belangrijk is. - Debatteren <u>De kinderen leren tijdens de Kanjerlessen:</u> - Over kinderrechten. - Dat je je mening kunt bijstellen. - Omgaan met conflicten. - Zorgdragen voor de ander. - Hoe je op elkaar kunt vertrouwen. <u>De kinderen leren bij het werken met Taaldoen!:</u> - een betoog houden. - Over verschillende doelen van teksten.					

4. Identiteit	Leerlingen ontdekken hun primaire en secundaire emoties, ambities, talenten en ontwikkelpunten. Ze raken bewust van identiteitsvorming aspecten en reflecteren op tradities, vieringen en rituelen.				
Inzicht en kennis	Vaardigheden	Houding	Thema's	Vakgebied	Activiteiten/Excursies
Onderbouw <u>Kinderen leren door onze kosmische grondhouding:</u> - Wie we zijn in relatie tot de ander. - Dat iedereen mag zijn wie hij/zij/hen is. - Wat iemand uniek maakt. <u>Kinderen leren door onze themalessen:</u> - Wie we zijn in relatie tot de ander. - Over verschillende tradities. <u>Kinderen leren tijdens de Kanjerlessen:</u> - Hun eigen grenzen kennen en bewaken. - Vertellen wat je wel en niet leuk vindt. - Emoties herkennen en ermee omgaan - Over tradities en gewoontes van thuis	Kinderen kunnen: - Overleggen - Omgaan met conflicten - Naar elkaar luisteren	Kinderen willen: - Begrepen worden - Mogen zijn wie ze zijn - Hun identiteit ontdekken en ontwikkelen - Talenten ontwikkelen - Verschillen begrijpen - Gehoord worden	Emoties Zintuigen Ik Sinterklaas Kerst	Themalessen Kanjerlessen Wellevendheidslesjes Mindsetlessen Zelfgestuurd leren lesjes	Sint Kerst Ramadan Koningsspelen Verjaardagen Geboorte broertje/zusje Overvliegen Afscheidsritueel kinderen die van school gaan
Middenbouw	Kinderen kunnen: - Overleggen	Kinderen willen:	Samen op de wereld	Themalessen Da Vinci	Bezoek kerk Sint

<u>Kinderen leren door onze kosmische grondhouding:</u> - Dat iedereen ertoe doet. - Dat we samen een groep zijn. - Zorgdragen voor de omgeving. - Zelf verantwoordelijk zijn voor de keuzes die je maakt. <u>Kinderen leren door onze themalessen:</u> - Verschillen en overeenkomsten in gezinssituaties. - Over verschillende geloven en levensbeschouwingen. - Over rituelen en feesten van andere geloven. - Over uitvindingen in Nederland en in andere landen. - Over hoe kleding en muziek onderdeel uit kan maken van wie je bent. <u>Kinderen leren tijdens de Kanjerlessen:</u> - Verschillen en overeenkomsten in gezinssituaties.	- Met elkaar omgaan - Omgaan met conflicten - Zich inleven in een ander - Respectvol omgaan met anderen. - Zorgdragen voor hun omgeving.	- Begrepen worden. - Ervaren dat ze ertoe doen. - Hun talenten ontwikkelen. - Begrijpen waarom er verschillen en overeenkomsten zijn. - Meer weten over de rest van de wereld. - Hun eigen stijl ontwikkelen.	Startweken (Kanjertraining)	Kanjerlessen	Kerst Ramadan Koningsspelen

- Inzicht te krijgen in het eigen kunnen en mogelijk ook in dat van de ander. <u>Kinderen leren bij het werken met TaalDoen!:</u> - Je mening geven - Een discussie voeren - Een tekst schrijven over jezelf - Iets over zichzelf vertellen					
Bovenbouw <u>Kinderen leren door onze kosmische grondhouding:</u> <u>Kinderen leren door onze themalessen:</u> - Over verschillende geloven en levensbeschouwingen - Hoe we actieve wereldburgers kunnen zijn - Hoe social media een bijdrage levert aan (on)gelijkheid als het gaat over schoonheidsidealen - Waar onze behoeften overeen komen met die van de ander - Over verschillende soorten relaties.	Kinderen kunnen: - Communiceren - Overleggen - Omgaan met conflicten - Onderzoeken - Kritisch denken - Zich inleven in emoties - Zich inleven in fundamentele verschillen - Ethisch handelen - Moreel handelen - Bedachtzaam zijn - Respectvol met elkaar omgaan	Kinderen willen: - In contact zijn met de ander - Begrijpen en begrepen worden - Zich gehoord voelen - Zich uiten - Verschillen en overeenkomsten begrijpen -	Egyptenaren Grieken & Romeinen Inheemse Amerikanen Vikingen Ottomanen Maori's Aziaten		Bezoek moskee Bezoek kerk Bezoek Etty Hillesumcentrum Krachtklas Koningsspelen

- Over liefde en wat dat betekent in verschillende relaties. - Dat iedereen mag zijn wie hij/zij/hen is. - Over het belang van regels en wetten in de samenleving - Welke betekenis herdenken heeft en welke rituelen daarbij horen. - Hoe de gemoedstoestand van de een invloed kan hebben op de ander. - Waar we gelukkig of juist ongelukkig van worden. - Welke universele basisemoties er zijn <u>Kinderen leren tijdens de Kanjerlessen:</u> - Rekening houden met het karakter van de ander. - Inzicht te krijgen in hun eigen kunnen en wat er nodig is om zich verder te kunnen ontwikkelen. <u>Kinderen leren bij het werken met TaalDoen!:</u> - Een discussie voeren aan de hand van argumenten.					

- Iets over zichzelf vertellen/laten zien/schrijven.					

5. Diversiteit	Leerlingen leren woorden te geven aan wat de ander doet en wil en ontdekken daarin overeenkomsten en verschillen. Ze leren onderlinge conflicten vreedzaam op te lossen. Ze maken kennis met levensbeschouwelijke stromingen				
Inzicht/kennis:	Vaardigheden	Houding	Thema's	Vakgebied	Activiteiten/Excursies
Onderbouw <u>Kinderen leren door onze kosmische grondhouding:</u> - Dat er overeenkomsten en verschillen zijn binnen een groep en dat dit oké is. <u>Kinderen leren door onze themalessen:</u> - Kennismaken met andere culturen en gewoontes - Kennismaken met andere geloven. - Uiterlijke kenmerken van het menselijk lichaam <u>Kinderen leren door de Kanjerlessen:</u> - Emoties en bijbehorende lichaamstaal herkennen	Kinderen kunnen: - Communiceren - Overleggen - Omgaan met conflicten - Dat iedereen mag zijn wie hij/zij is	Kinderen willen: - Met elkaar in contact zijn - Leren over andere culturen en gewoontes - Overeenkomsten met elkaar hebben - In de groep de echte wereld voelen	Emoties/zintuigen/Ik Sinterklaas Kerst Vogels Insecten	Zelfstandig werken Kosmische lessen Kanjerlessen Buiten spelen Executieve functies Mindsetlessen	Sinterklaas Paarse vrijdag Kerst Ramadan

- Grenzen aangeven en herkennen bij anderen					
Middenbouw <u>Kinderen leren door onze kosmische grondhouding:</u> - Dat we ieder als individu een belangrijke rol hebben in het geheel van de wereld. - Dat iedereen mag zijn wie hij/zij/hen is. - Met elkaar samenwerken/leven binnen de school als mini-samenleving. <u>Kinderen leren door onze themalessen:</u> - Over ontdekkingsreizen en conflicten vanuit het verleden. - Waarom het belangrijk is om te leren over andere culturen in de wereld. - Over de verschillende manieren van samenleven en geloven in de hele wereld. - Hoe tradities in een land kunnen verschillen.	Kinderen kunnen: - Overleggen - Omgaan met conflicten - Communiceren - Zich inleveren in emoties - Respect tonen	Kinderen willen: - Deel zijn van een groep - Andere culturen leren kennen - Hun eigen stijl ontwikkelen - Samenwerken	Samen op de wereld Weer & water Het leven in en rond het water. Samen op de wereld In De wereld in de toekomst	Zelfstandig werken Themalessen Da Vinci Kanjerlessen	Sinterklaas Paarse Vrijdag Kerst Ramadan Bezoek aan Lebuïnuskerk

- Door verschillende brillen naar de wereld te kijken, zoals de levensbeschouwelijke bril, de filosofische bril etc. <u>Kinderen leren door de Kanjerlessen:</u> - Over hun thuiscultuur en die van anderen. - Over vriendschap en verliefdheid. - Over grenzen aangeven					
Bovenbouw <u>Kinderen leren door onze kosmische grondhouding:</u> - Dat iedereen mag zijn wie hij/zij/hen is. - Dat we samen een groep zijn. - Dat iedereen bijdraagt aan het geheel. <u>Kinderen leren door onze themalessen:</u> - Over verschillende soorten relaties. - Over liefde en wat dat betekent in relaties.	Kinderen kunnen: - Communiceren - Omgaan met conflicten - Overleggen - Kritisch denken - Zich inleven in emoties - Zich inleven in fundamentele verschillen - Ethisch handelen - Moreel besef tonen	Kinderen willen: - Deel uitmaken van een groep - Hun eigen beeld vormen - Hun eigen identiteit ontwikkelen - Andere culturen leren kennen	Egyptenaren Grieken & Romeinen Middeleeuwen Inheemse Amerikanen Vikingen De Ottomanen de Nieuwe tijd de Maori's	Zelfstandig/ samenwerken Themalessen Da Vinci Kanjerlessen	Sinterklaas Paarse Vrijdag Kerst Start en einde Ramadan Bezoek Moskee Amnesty-les/schrijven met gevangenen

- Grenzen aangeven. - Over verschillende volken in de wereld. - Vanuit verschillende perspectieven naar een gebeurtenis uit het verleden kijken. <u>Kinderen leren door de Kanjerlessen:</u> - Hoe je kunt omgaan met pesten. - Rekening houden met de grenzen van een ander. - Overeenkomsten en verschillen tussen mensen benoemen - Hoe groepsgedrag en sociaal media je houding kunnen beïnvloeden. - Hoe je keuzes maakt in informatie die bij je binnenkomt. <u>Kinderen leren bij het werken met TaalDoen!:</u> - Een klachtenbrief schrijven - Een conflictgesprek voeren - Een zakelijke brief schrijven	- Bedachtzaam zijn - Besef tonen		de Aziaten In de Nieuwste tijd Seksualiteit en relaties		

6. Solidariteit	Leerlingen ontwikkelen manieren om de eigen en de belangen van anderen te behartigen; alsmede uitsluiting, onrechtvaardigheid, discriminatie en ongelijke behandeling te herkennen en benoemen.				
Inzicht/kennis	Vaardigheden	Houding	Thema's	Vakgebied	Activiteiten/Excursies
Onderbouw <u>Kinderen leren door onze kosmische grondhouding:</u> - Rekening houden met elkaar - Aangeven wat veilig en vertrouwd voelt - Samen verantwoordelijk zijn voor de groep/school <u>Kinderen leren door de Kanjerlessen:</u> - Over eerlijkheid en oneerlijkheid - In- en uitsluiting en pesten in de groep - Benoemen wat je nodig hebt	Kinderen kunnen: - Communiceren - Overleggen - Omgaan met conflicten	Kinderen willen: - Ergens bij horen - Verantwoordelijk zijn voor hun eigen leefomgeving	Taakjes Plantje	Taakjes doen Gymlessen Spellessen Kanjerlessen Zelfgestuurd leren Buiten spelen	Op bezoek gaan bij andere groepen. Taakjes doen Plant verzorgen
Middenbouw <u>Kinderen leren door onze kosmische grondhouding:</u> - Doelen stellen	Kinderen kunnen: - Communiceren - Overleggen - Omgaan met conflicten - Samenwerken	Kinderen willen: - Samenwerken - Onderdeel uitmaken van een groep	Samenleven op de wereld	Zelfstandig werken Themalessen Da Vinci Kanjerlessen	Op bezoek gaan bij andere groepen Taakjes doen Plant verzorgen

- Samenwerken en daar de juiste eisen aan stellen - Dat ze onderdeel zijn van het grote geheel - Het belang van goed zorgen voor het milieu - Zorgdragen voor de schoolomgeving <u>Kinderen leren door de themalessen:</u> - Over conflicten en ontdekkingsreizen vanuit het verleden. - Waarom het belangrijk is om te leren over het verleden. - Over samen verantwoordelijk zijn voor het milieu en alles wat daarbij komt kijken. - <u>Kinderen leren door de Kanjerlessen:</u> - Samenwerken - Doelen stellen aan de kwaliteit van het samenwerken.	- Zich inleven in emoties - Respect tonen	- Iets voor een ander betekenen - Verantwoordelijk zijn voor hun eigen leefomgeving			

Kinderen leren door TaalDoen!:					
Bovenbouw Kinderen leren door onze kosmische grondhouding: Kinderen leren door de themalessen: - Wat discriminatie is en wat je hieraan kunt doen. - Ongelijke behandeling vanuit de geschiedenis en wat de gevolgen daarvan waren. - Over de Tweede Wereld Oorlog en Bevrijdingsdag. - Het belang van herdenken. - Slavernij - Mensenrechten - De Europese Unie Kinderen leren door de Kanjerlessen: - Herkennen van van in- en uitsluiting en ongelijke behandeling - Manieren om situaties rondom de school die te maken hebben met	Kinderen kunnen: - communiceren - overleggen - samenwerken - onderzoeken - kritisch denken - bedachtzaam - zich inleven in fundamentele verschillen - ethisch handelen - moreel handelen - bedachtzaam zijn - respect tonen	Kinderen willen: - ergens bij horen - verantwoordelijk zijn voor hun leefomgeving - van betekenis zijn voor zichzelf en de ander	Egyptenaren Grieken & Romeinen Ottomanen les 3 Kruistochten Maori's Aziaten Nieuwe tijd Nieuwste tijd Relaties en seksualiteit	Zelfstandig werken Kanjerlessen Themalessen Da Vinci	- Veteraan in de klas - Roze Wandeling door Deventer - Paarse Vrijdag - Voedselbank Actie - 5 mei denkboek

uitsluiting en ongelijkheid bespreekbaar te maken. - Manieren om voor eigen belangen of die van de groep/school op te komen. <u>Kinderen leren door TaalDoen!:</u> - Discussiëren - beargumenteren					

7. Digitaal samenleven	Leerlingen leren over de effecten van de onlinewereld op hun identiteit, persoonlijke (online) leven en op de publieke sfeer. Ze leren kritisch en creatief denken over media-inhouden en -processen en daar ook naar handelen				
Inzicht/kennis	Vaardigheden	Houding	Thema's	Vakgebied	Activiteiten/Excursies
Onderbouw <u>Kinderen leren door onze kosmische grondhouding:</u> - Kennismaken met verschillende vormen van digitale uitingen <u>Kinderen leren door de Kanjerlessen:</u> - Verschillende vormen van mediaboodschappen herkennen	Kinderen kunnen: - Overleggen - Communiceren - Omgaan met conflicten	Kinderen willen: - Ergens bij horen - Verantwoordelijkheid nemen	Tijdens thema's kosmische lessen en themalessen digitale hulpmiddelen inzetten.	Kanjerlessen	Gedragsafspraken rondom iPads/digibordgebruik.

- Invloed van mediaboodschappen op de wereld					
Middenbouw <u>Kinderen leren door de Kanjerlessen:</u> - Verschillende vormen van mediaboodschappen herkennen - Omgangsregels bij digitaal communiceren - Eigen mediagebruik onderzoeken <u>Kinderen leren door TaalDoen!:</u> - Zelf media gebruiken - Een e-mail opstellen - Reclame-uitingen maken	Kinderen kunnen: - Communiceren - Overleggen - Omgaan met conflicten - Zich inleven in emoties - Respect tonen	Kinderen willen: - Ergens bij horen - Verantwoordelijk - heid nemen - Deel uitmaken van de online wereld		Kanjerlessen TaalDoen!	
Bovenbouw <u>Kinderen leren door onze kosmische grondhouding:</u> - Kritisch nadenken over hun eigen rol in het geheel. - <u>Kinderen leren door de themalessen:</u>	Kinderen kunnen: - Communiceren - Omgaan met conflicten - Overleggen - Samenwerken - Respect tonen - Kritisch denken - Bedachtzaam zijn	Kinderen willen: - Bij een groep horen - Hun verantwoordelijkheid nemen - Meedoen in de digitale wereld	De Nieuwste Tijd	Zelfstandig werken Kanjerlessen Themalessen Da Vinci	

- Betrouwbaarheid van digitale bronnenonderzoeken. - Over communicatie vroeger, nu en in de toekomst. - Creatief denken door zaken vanuit verschillende perspectieven te bekijken. <u>Kinderen leren door de Kanjerlessen:</u> - Dat er ook omgangsregels zijn tijdens het digitaal communiceren en wat deze dan inhouden. - Hun eigen mediagebruik onderzoeken - Betrouwbaarheid van diverse informatiebronnen onderzoeken. - Over diverse mediaboodschappen en de impact hiervan. - Zorg te dragen voor de eigen digitale veiligheid en die van anderen.	- Moreel handelen - Ethisch handelen				

<u>Kinderen leren door TaalDoen!:</u> - Hun eigen mediagebruik onderzoeken. - Hoe ze op een veilige manier hun wachtwoord kunnen samenstellen. - Een e-mail opstellen					

8. Duurzaamheid	Leerlingen leren in duurzaamheidskwesties over verschillende waarden en belangen en de gevolgen daarvan voor de leefomgeving, nu en later. Ze leren duurzame keuzes te herkennen en te reflecteren op hun eigen gedrag.				
Inzicht/kennis	Vaardigheden	Houding	Thema's	Vakgebied	Activiteiten/Excursies
Onderbouw <u>Kinderen leren door onze kosmische grondhouding:</u> - Dat ze een belangrijk onderdeel zijn van het grote geheel van de wereld. - Dat we zorgvuldig om moeten gaan met onze materialen en waarom. <u>Kinderen leren door de themalessen:</u> - Wat recyclen is - Hoe je gebruik kunt maken van kosteloos materiaal	Kinderen kunnen: - Communiceren - Overleggen - Omgaan met conflicten	Kinderen willen: - En bijdrage leveren aan het milieu en de samenleving - Zorgen voor elkaar - Creatieve oplossingen bedenken voor uitdagingen waar ze nu en in de toekomst tegenaan lopen	Herfst Lente Weer (windenergie) Lichaam	Kanjerlessen Leerlingenraad Creatief Junior Global Goals	Herfstpad Lentepad Taakjes doen Werken met kosteloos materiaal Voorleesontbijt Plein schoonhouden met de grijpers Dag van de duurzaamheid Afval scheiden

<u>Kinderen leren door de Kanjerlessen:</u> - Duurzame keuzes maken en duurzaam gedrag herkennen					
Middenbouw <u>Kinderen leren door onze kosmische grondhouding:</u> - Dat we zuinig zijn op ons materiaal. - Dat zorg voor het milieu belangrijk is. <u>Kinderen leren door de themalessen:</u> - Creatieve oplossingen bedenken voor toekomstige uitdagingen. <u>Kinderen leren door de Kanjerlessen:</u> - Samenwerken - Een kritische houding ontwikkelen over hun gedrag en het effect hiervan op de samenleving <u>Kinderen leren door TaalDoen!:</u> - Discussiëren	Kinderen kunnen: - Communiceren - Overleggen - Omgaan met conflicten - Samenwerken	Kinderen willen: - Een bijdrage leveren aan het milieu en de samenleving - Voor elkaar zorgen - Creatieve oplossingen bedenken voor toekomstige uitdagingen - Kritische houding aannemen - Kennis opdoen over duurzaamheid	Polen en planeten Weer & Water	Zelfstandig werken Themalessen Da Vinci Kanjerlessen Als onderwerp vanuit de lln-raad	Schooltuinen Voorleesontbijt Dag van de duurzaamheid Afval scheiden

- Mening vormen					
Bovenbouw <u>Kinderen leren door onze kosmische grondhouding:</u> - Dat we zuinig moeten zijn op onze aarde. - Dat we zuinig om moeten springen met materialen en hergebruiken. <u>Kinderen leren door de themalessen:</u> - Nadenken over haalbare duurzame oplossingen. - Over klimaat- en milieukwesties in binnen- en buitenland. - Hoe internationale organisaties samen kunnen werken in de uitdagingen rondom duurzaamheid. <u>Kinderen leren door de Kanjerlessen:</u> - Nadenken over duurzame oplossingen <u>Kinderen leren door TaalDoen!:</u> - discussiëren	Kinderen kunnen: - Communiceren - Overleggen - Omgaan met conflicten - Samenwerken - Zich inleven in emoties - Respect tonen - Zich inleven in fundamentele verschillen - Ethisch handelen - Moreel handelen - Sociaal en politiek handelen - Onderzoeken - Bedachtzaam zijn	Kinderen willen: - Een bijdrage leveren aan het milieu en de samenleving - Voor elkaar zorgen - Creatieve oplossingen bedenken voor toekomstige uitdagingen - Kritische houding aannemen - Kennis opdoen over duurzaamheid	Inheemse Amerikanen De Nieuwste Tijd	Zelfstandig werken Taakjes doen Als onderwerp vanuit de lln-raad Kanjerlessen Themalessen Da Vinci	Krachtklas Voorleesontbijt Dag van de duurzaamheid Afval scheiden

9. Globalisering	Leerlingen verkennen hoe zijzelf, klasgenoten en andere mensen in Nederland verbonden zijn met andere delen van wereld en leren over internationale samenwerking.				
Inzicht/kennis	Vaardigheden	Houding	Thema's	Vakgebied	Activiteiten/Excursies
Onderbouw <u>Kinderen leren door onze kosmische grondhouding:</u> - Hoe je als mens verbonden bent met andere mensen in de wereld. - <u>Kinderen leren door de themalessen:</u> - Gewoontes van henzelf en van klasgenoten herkennen. - Welke gewoontes en gebruiken er in Nederland voorkomen. <u>Kinderen leren door de Kanjerlessen:</u> - Over gewoontes en gebruiken van henzelf en klasgenoten.	Kinderen kunnen: - Communiceren - Overleggen - Omgaan met conflicten	Kinderen willen: - Kennis opdoen over andere gewoontes en gebruiken.	Ik in de wereld	Kosmische lessen	
Middenbouw	Kinderen kunnen: - Communiceren	Kinderen willen:	Verweven in alle thema's van Da Vinci	Zelfstandig werken	

<u>Kinderen leren door onze kosmische grondhouding:</u> - Dat we als mensen allemaal met elkaar verbonden zijn. - Dat het belangrijk is om elkaar te helpen. <u>Kinderen leren door de themalessen:</u> - Hoe ontdekkingsreizen de wereld hebben veranderd. - Over mensen die wereldwijd van belangrijke betekenis zijn of zijn geweest. <u>Kinderen leren door de Kanjerlessen:</u> - Samenwerken - Hoe je als mens verbonden kunt zijn met andere mensen in de wereld. - Gewoontes en gebruiken van henzelf en klasgenoten herkennen.	- Overleggen - Omgaan met conflicten - Zich inleven in emoties - Respect tonen - Interesse tonen in de ander	- Bewust betrokken worden bij andere gewoontes en gebruiken. - Zich betrokken voelen bij problemen in de samenleving waarvan zij deel uitmaken.		Themalessen Da Vinci Kanjerlessen	
Bovenbouw <u>Kinderen leren door onze kosmische grondhouding:</u>	Kinderen kunnen: - Communiceren - Overleggen	Kinderen willen: - Zich bewust zijn van andere	Verweven in alle thema's van Da Vinci	Themalessen Da Vinci Kanjertraining	Veteraan in de klas

- Dat we als mensen met elkaar verbonden zijn. - Dat het belangrijk is om elkaar te helpen. <u>Kinderen leren door de themalessen:</u> - Over klimaat- en milieukwesties in binnen- en buitenland. - Wat we kunnen doen voor een leefbare wereld voor iedereen. - Over mondiale kwesties die ons allemaal aangaan. - Over culturen en gewoontes in andere landen. - Over hoe media bijdraagt aan de globalisering. - Over de VN en veiligheidsmissies. - Over dekolonisatie. - Over hoe extreem negatieve gevoelens in het verleden hebben kunnen leiden tot oorlog.	- Omgaan met conflicten - Samenwerken - Zich inleven in emoties - Respect tonen - Zich inleven in fundamentele verschillen - Ethisch handelen - Moreel handelen - Sociaal en politiek handelen - Onderzoeken - Bedachtzaam zijn	gewoontes en gebruiken. - Zich betrokken voelen bij uitdagingen in de wereld.			

10. Technologisch burgerschap	Leerlingen leren over de invloed van technologische ontwikkelingen op henzelf en hun leefomgeving. Ze leren ethische kwesties te herkennen en gaan in gesprek over verschillende perspectieven, die ze zelf kunnen innemen.				
Inzicht/kennis	Vaardigheden	Houding	Thema's	Vakgebied	Activiteiten/Excursies
Onderbouw <u>Kinderen leren door de themalessen:</u> - Herkennen van technologie in het dagelijks leven. - Invloed van technologie op henzelf en de omgeving. <u>Kinderen leren door de Kanjerlessen:</u> - De invloed van technologie op henzelf en de omgeving.	Kinderen kunnen: - Overleggen - Communiceren - Omgaan met conflicten	Kinderen willen: - Kennismaken met technologie van het dagelijks leven. - Invloed uitoefenen op technologie van henzelf en de omgeving.		Themalessen Kanjertraining	Beebots Inzet iPad, digibord, Moo Lego Wedo
Middenbouw <u>Kinderen leren door onze kosmische grondhouding:</u> - Zorgdragen voor de omgeving. - Dat technologie helpend kan zijn bij je werkzaamheden. <u>Kinderen leren door de themalessen:</u>	Kinderen kunnen: - Communiceren - Overleggen - Omgaan met conflicten - Zich inleven in emoties - Respect tonen - Interesse tonen in de ander	Kinderen willen: - Kennismaken met technologie van het dagelijks leven. - Invloed uitoefenen op technologie van henzelf en de omgeving.		Zelfstandig werken Themalessen Da Vinci Kanjerlessen	

- Herkennen van technologie in het dagelijks leven. - Invloed van technologie op henzelf en de omgeving. - Hoe je iets kunt uitvinden en bouwen om een probleem op te lossen. <u>Kinderen leren door de Kanjerlessen:</u> - Samenwerken - Invloed van technologie op jezelf en de omgeving. <u>Kinderen leren door TaalDoen!:</u> - Verwoorden wat je wil. - Hun mening geven.					
Bovenbouw <u>Kinderen leren door onze kosmische grondhouding:</u> <u>Kinderen leren door de themalessen:</u> - Herkennen van technologie in het dagelijks leven.	Kinderen kunnen: - Communiceren - Overleggen - Omgaan met conflicten - Samenwerken - Zich inleven in emoties - Respect tonen	Kinderen willen: - Kennismaken met technologie van het dagelijks leven. - Invloed uitoefenen op technologie van henzelf en de omgeving.		Zelfstandig werken Kanjerlessen Themalessen Da Vinci	Podcastset Green Screen (start) Fable (start) Scratch Minecraft Education (project)

- Invloed van technologie op henzelf en de omgeving. - Verschillende toepassingen van technologie in het dagelijks leven onderzoeken. - Met elkaar in gesprek te gaan over effecten van technologie in de eigen omgeving. <u>Kinderen leren door de Kanjerlessen:</u> - Invloed van technologie in de eigen omgeving. <u>Kinderen leren door TaalDoen!:</u> - Je mening geven - Duidelijk je mening verwoorden - Met elkaar overleggen en discussiëren.	- Zich inleven in fundamentele verschillen - Ethisch handelen - Moreel handelen - Sociaal en politiek handelen - Onderzoeken - Bedachtzaam zijn				

11. Denk- en handelswijzen	Leerlingen leren kritisch denken en handelen, empathische vermogens, ethisch redeneren en communiceren. Deze denk- en handelwijzen worden toegepast in samenhang met de inhouden van de overige bouwstenen.				
Inzicht/kennis	Vaardigheden	Houding	Thema's	Vakgebied	Activiteiten/Excursies
Onderbouw <u>Kinderen leren door onze kosmische grondhouding:</u>	Kinderen kunnen: - Overleggen - Communiceren - Omgaan met conflicten	Kinderen willen: - Zich ontwikkelen	Alle thema's	Laat maar leren Themalessen Kanjertraining	

- Hun eigen werk bekijken en zeggen wat ze ervan vinden. <u>Kinderen leren door de Kanjerlessen en de handvaardigheidslessen:</u> - Hun eigen werk bekijken en zeggen wat ze ervan vinden.		- Kritisch leren kijken naar eigen werk		Zelfgestuurd leren Mindsetlessen Executieve functies	
Middenbouw <u>Kinderen leren door de Kanjerlessen, themalessen en de handvaardigheidslessen:</u> - Samenwerken - Hun eigen werk beoordelen en zich daar een mening over vormen - Een ander een tip of een top geven n.a.v. gemaakt werk of een presentatie. - Elkaar feedback geven. <u>Kinderen leren door TaalDoen!:</u> - Presenteren - Brief schrijven	Kinderen kunnen: - Communiceren - Overleggen - Omgaan met conflicten - Zich inleven in emoties - Respect tonen - Interesse tonen in de ander	Kinderen willen: - Zich ontwikkelen - Kritisch kijken naar eigen werk - Feedback ontvangen en geven - Uitleg geven over hun eigen leerproces	Aanleggen van Portfolio en portfoliogesprekken Procesgerichte handvaardigheidslessen	Zelfstandig werken Themalessen Da Vinci (presentaties etc.) Kanjerlessen Portfoliogesprekken Laat maar zien Zelfgestuurd leren Mindsetlessen	

Bovenbouw	Kinderen kunnen:	Kinderen willen:	Aanleggen van portfolio en portfoliogesprekken	Zelfstandig werken	Krachtklas
<u>Kinderen leren door onze kosmische grondhouding:</u> - We dragen zorg voor elkaar. <u>Kinderen leren door de themalessen:</u> - Met elkaar in gesprek gaan over het verband tussen Nederland en de situatie in andere landen. - Zich bewust zijn van hoe het voor de ander is. <u>Kinderen leren door de Kanjerlessen:</u> - Inzicht krijgen in hun eigen kennen en kunnen. - Met empathisch vermogen feedback geven aan een ander. - Zicht te krijgen op hun eigen kwaliteiten en talenten.	- Communiceren - Overleggen - Omgaan met conflicten - Samenwerken - Zich inleven in emoties - Respect tonen - Zich inleven in fundamentele verschillen - Ethisch handelen - Moreel handelen - Sociaal en politiek handelen - Onderzoeken - Bedachtzaam zijn	- Kritisch leren kijken naar eigen werk - Zich ontwikkelen - Feedback geven en ontvangen	Procesgerichte handvaardigheidslessen	Kanjerlessen Themalessen Da Vinci Stelopdrachten huiswerk Zelfgestuurd leren Mindsetlessen	

<u>Kinderen leren door TaalDoen!:</u> - Presenteren - Een gesprek voeren - Een interview afnemen					